

Мороз І. В.,*науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

СИСТЕМА ЗАВДАНЬ ТА ЗАПИТАНЬ ШКІЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА «ВСТУП ДО ІСТОРІЇ» ДЛЯ 5 КЛАСУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Відповідно до оновленої навчальної програми з історії був розроблений підручник з курсу «Вступ до історії» для 5 класу закладів загальної середньої освіти (автори Мороз П. та Мороз І.) [1]. Підручник рекомендовано Міністерством освіти і науки України і впроваджено в навчальний процес у 2018/19 навчальному році. Концепція нового підручника, як основного засобу навчання, виходить з того, що він має максимально забезпечити можливості самостійної роботи учнів як через систему текстів, які є різноманітними за змістом, так і через систему завдань та запитань різного дидактичного спрямування.

У підручнику вміщено запитання і завдання різних типів на актуалізацію, закріплення, узагальнення і систематизацію знань та умінь учнів. Вони розроблялися на основі діяльнісного, дослідницького та диференційованого підходів до навчання, тому мають різноманітний характер з їх поступовим ускладненням і розраховані на різний характер пізнавальної діяльності учнів: репродуктивний, пошуковий, реконструктивний та творчий [2; 3]. Головне їх призначення – відпрацювання учнями предметних та ключових компетентностей, формування яких передбачене державними вимогами до рівня загальноосвітньої підготовки учнів навчальної програми з історії [4].

Провідну роль у підручнику відведено реконструктивним, творчим та пошуковим завданням, в тому числі, на порівняння, виявлення спільних та відмінних рис, на встановлення причинно-наслідкових зв'язків різного характеру, на історичну реконструкцію та персоніфікацію, на доведення або спростування тверджень на основі конкретних фактів, на виявлення причин, наслідків та значення подій, на встановлення внутрішньокурсових та міжкурсів зв'язків, на формулювання і аргументацію особистої думки на основі аналізу історичних джерел, на розвиток історичної емпатії та історичної уяви. Завдання підручника також передбачають оптимальне поєднання різних форм навчання учнів: індивідуальної, парної, групової та колективної, що зазначено в інструкціях до виконання завдань.

Практичні роботи та заняття в підготовленому нами підручнику передбачають роботу учнів над окремими питаннями теми з використанням різноманітних джерел інформації (підручника, історичних джерел, довідкових матеріалів, фондів музеїв, місцевих історичних пам'яток, інтернет-ресурсів, тощо). Такі заняття та роботи мають подвійну мету: є одним із способів вивчення нового матеріалу на основі опрацювання різноманітних джерел інформації та важливим засобом формування предметних та ключових компетентностей учнів [4].

Наскрізною лінією в підручнику проходить проект «Історичними стежками рідного краю». В межах цього проекту учні виконують різноманітні завдання під час вивчення декількох тем «Джерела до вивчення історії», «Історія України в пам'ятках», «Усе має минуле». Під час розв'язання дослідницьких завдань проекту п'ятикласники використовуватимуть інформацію з різних джерел: книги, публікації в періодичних виданнях, спогади учасників та очевидців історичних подій, експонати музеїв, пам'ятки та пам'ятники рідного краю тощо.

Залучення учнів до проектної роботи та виконання ними практичних робіт сприяє формуванню в них умінь, щодо оформлення, представлення результатів навчального

дослідження, формулювання нового знання, а саме: а) аргументувати власні судження, проявляти нестандартність мислення; б) робити висновки й умовиводи; в) відстоювати свою точку зору, пояснювати, полемізувати; г) передавати здобуту теоретичну інформацію іншим в доступній формі; д) оцінювати здобуті результати (знання, вміння) та застосовувати їх в нових ситуаціях; е) презентувати створене перед аудиторією; оцінювати себе і команду. Обговорення на уроках різних поглядів та позицій, захист альтернативних творчих робіт на одну тему сприяють толерантному ставленню учнів до інших думок і результатів.

Наприкінці кожного параграфа нашого підручника розміщені запитання та завдання, за якими можна оцінити, як учні засвоїли матеріал. Такі завдання диференційовані за способом діяльності та очікуваними результатами по відповідним рубрикам. Завдання в рубриках «Знаю», «Розумію», «Вмію» спрямовані на досягнення результатів навчально-пізнавальної діяльності, що зазначені в навчальній програмі з історії і відповідають відповідно знаннєвому, смислового й діяльнісному компонентам; в рубриці «Висловлюю думку» - на розвиток критичного та дивергентного мислення. Завдання в рубриці «Зв'язок з сьогоденням» допоможуть учням пов'язати навчальний матеріал з сучасністю та орієнтують їх до застосування знань і вмінь у повсякденному житті.

Таким чином, система завдань та запитань підручника «Вступ до історії» для 5 класу закладів загальної середньої освіти, має забезпечувати використання учнями відповідних методів і методології історико–соціального дослідження при аналізі відповідних типових сюжетів, спонукати їх вчитися ставити запитання й усвідомлювати мету діяльності, прогнозувати, здійснювати самоконтроль та самокорекцію, оцінювати якість виконаної роботи.

Ключові слова: шкільний підручник історії, система завдань та запитань, курс «Вступ до історії».

Список літератури

1. Мороз П., Мороз І. *Вступ до історії: підручник для 5-го класу закладів загальної середньої освіти*. Київ: Педагогічна думка, 2018. 176 с.
2. Мороз П., Мороз І. *Дослідницька діяльність учнів у процесі навчання всесвітньої історії в основній школі: методичний посібник*. Київ, Україна: ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 96 с.
3. Мороз П., Мороз І. Практичні аспекти організації дослідницької діяльності в процесі навчання історії в основній школі. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 4. с. 99-109.
4. Пометун О., Гупан Н. *Практичні заняття з історії в основній школі: методичний посібник*. Київ, ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 160 с.

Moroz P. V.,
Ph.D., Senior Researcher at the Department of Social Studies,
Institute of Pedagogy of the NAPS of Ukraine,
Kyiv, Ukraine

METHODICAL BACKGROUND OF CONSTRUCTION OF A MODERN SCHOOL TEXTBOOK OF HISTORY AND A SITE OF ITS INTERNET SUPPORT

One of the priority tasks of reforming school history education at the present stage is the development and creation of the new generation textbooks that would take into account the developmental characteristics of children of generation Z and motivate them to study. In particular, the authors of school textbooks should take into account the fact that modern students are open to